

TASQUES DOMÈSTIQUES I DE CURA: TAMBÉ SÓN COSA D'HOMES

VINICIO BUITRAGO

Managua, Nicaragua

Cada vegada són menys fortes les veus que afirmen que les tasques domèstiques són cosa de dones. Els supòsits dels quals parteixen han invocat la divisió sexual del treball, un argument antropològic segons el qual en l'era de les cavernes els homes sortien a caçar i les dones quedaven a la manada tenint cura dels fills i les filles –aleshores comuns– i de la preparació dels aliments. Segons aquest argument, la divisió sexual del treball respon a una conveniència, i no es tractaria pas de quelcom intrínsec a la naturalesa d'homes i dones.

Des de la psicologia es va naturalitzar aquesta divisió sexual del treball. Es va plantejar que els homes tenim més predisposició a l'exploració de l'entorn, relacionat amb un major desenvolupament de l'hemisferi esquerre del cervell. Per la seva part les dones –com a extrem oposat dels homes, cosa també qüestionable– tindrien més desenvolupat l'hemisferi dret, això les dotaria de majors capacitats per a la comunicació, i per tant per a la interacció empàtica amb altres persones. A més, les dones desenvoluparien durant l'embaràs un instint maternal, això les col·locaria en una situació absolutament idònia per a la cura de les nenes i nens. Continuant amb el fil d'aquests arguments, els homes, en no disposar d'aquest instint maternal, no serien aptes per a la cura de nens i nenes. Cal aclarir que la fal·làcia d'aquest plantejament va quedar establerta des de fa més de 30 anys a la psicologia actual.

Malgrat la superació d'aquests prejudicis pseudocientífics, arguments com aquests es continuen explotant des de l'àmbit religiós com una manera de mostrar evidència científica del disseny diví de la divisió sexual del treball, que hauria quedat establerta en el moment en què Adam i Eva van ser expulsats del Jardí de l'Edèn: "Et guanyaràs el pa amb la suor del teu front" (Gen 3,17). A la dona li anuncia la multiplicació dels dolors de part; ni una sola paraula sobre el treball: així, doncs, li correspon

a Adam, i per extensió als homes.

Això no obstant, la realitat ha sigut que en totes les èpoques les dones també han aconseguit l'aliment treballant, encara que elles no sempre ho tinguin clar i no sempre ho diguin. Veiem per exemple el cas del camp nicaragüenc, en el qual, quan els tècnics pregunten qui treballa la terra, les dones responen que els seus marits. No prenen en compte que en gran mesura elles menen l'hort, que també genera un ingrés econòmic. Tampoc els tècnics reflecteixen la feina de les dones a les estadístiques sobre el treball al camp; això que podem observar de primera mà al nostre país, ha quedat documentat per Marilyn Waring des de 1988 en la realitat d'un entorn tan allunyat com Nova Zelanda.

En la societat industrial, en la qual s'ha consolidat la divisió sexual del treball en l'imaginari social, també ha quedat provada la fal·làcia de la incapacitat –o menor rendiment– de les dones en les *feines d'homes*: cada vegada que hi ha hagut guerres, les dones han fet funcionar les fàbriques.

Aquestes *feines d'homes* no només són el reflex d'una divisió arbitrària de funcions entre homes i dones en els plans públic i de la llar, sinó que estan marcades jeràrquicament, estant la *feina de l'home* en el pol social i econòmicament reconegut. Les estadístiques econòmiques mundials es continuen calculant sobre la base de la feina que es realitza fora de la llar, no assignant cap valor a la feina reproductiva (la domèstica i la de cures).

Després de la Segona Guerra Mundial, havent tornat els homes del front de batalla, el sistema va intentar fer tornar les dones a la llar, però ja va ser impossible. Des d'aleshores ençà, les dones cada vegada s'han incorporat més al treball, a les feines que es realitzen fora de la llar i que històricament s'han assignat als homes. Les raons són òbvies: implica un sou, vacances pagades, horaris reglamentats, seguretat social i jubilació, entre altres importants prestacions, tot plegat enforteix

l'autonomia de qui hi té accés. No obstant això, no les han rellevat de la feina domèstica i de cures. En aquest escenari les dones realitzen doble jornada, o triple si hi afegim el treball comunitari (cf. Caroline Moser a Mendoza, R. *El género y los enfoques de desarrollo*).

Els homes no s'han pas involucrat més en les feines domèstiques. També aquí hi ha raons òbvies: les feines domèstiques no són font de prestigi ni de cap mena de poder, més que el de fer-se necessari per a la supervivència d'altres persones.

La doble jornada i que els homes no s'involucrin en les tasques reproductives ha tingut un doble impacte en les dones. El no poder desvincular-se del treball reproductiu –per la creença ancestral que els és connatural– els resta temps per a elles mateixes, que podrien emprar per a la seva capacitat i actualització professional. Moltes dones ho fan, però per això han d'invertir molt més temps que els homes. Així mateix, la doble jornada i la manca de suport dels homes en l'àmbit domèstic, porta les dones a acceptar, quan no a cercar deliberadament, feines a temps parcial i precàries, que es reflecteixen en un menor sou nominal, menys prestacions socials i menors possibilitats d'assolir llocs de direcció, que són tots drets legítims de qualsevol treballador.

Segons l'Organització Internacional del Treball (OIT), el 2015, en l'àmbit mundial, la possibilitat que les dones participin en el mercat laboral continua essent 27 punts percentuals menor que el dels homes. La taxa mundial de desocupació de les dones és el 6,2% (un punt percentual més alt que en els homes). El 40% del treball que realitzen les dones no aporta a la seguretat social, cosa que indica l'alt percentatge d'informalitat del seu treball.

Sempre continuant amb dades de l'OIT, en l'àmbit mundial les dones dediquen dues vegades més temps que els homes a les feines reproductives: les dones gairebé cinc hores per dia, mentre que els homes una hora i mitja, amb una bretxa mitjana de tres hores i 45 minuts, bretxa que creix en països en desenvolupament, com a Amèrica Llatina. Un efecte immediat de la quantitat de temps que homes i dones dediquen al treball reproductiu és el temps disponible per realitzar treball remunerat: en els països en desenvolupament les dones hi dediquen cinc hores i mitja i els homes set hores.

És a dir que de mitjana els homes dediquen una jornada laboral estàndard a la feina, mentre que les dones, de mitjana, disposen del temps d'una feina a mitja jornada. No està de més insistir que parlem de mitjanes, doncs hi ha variacions de país a país, del camp a la ciutat i entre grups ètnics, per esmentar només uns exemples d'eixos de privilegi i discriminació.

En relació a 1995 hi ha hagut una reducció de la bretxa del temps que homes i dones dediquen al treball reproductiu, més concretament al relatiu a la realització de tasques domèstiques (rentar, cuinar...), no és així en el cas del temps dedicat a la cura de fills/es, realitzat gairebé exclusivament per les dones.

Els homes que hem iniciat el procés de qüestionament de les nostres masculinitats hem tingut en la divisió sexual del treball un punt de reflexió molt important i un aspecte en el qual comprometre'ns. Veig dos nivells en la nostra incorporació a les tasques domèstiques i de cura. En primer lloc, és un assumpte de justícia social: si les dones realitzen un treball remunerat i reproductiu, és just que els homes també participem en les dues menes de feina. Encara més, en no haver-hi argument científic que justifiqui que els homes no puguem realitzar tasques domèstiques ni de cures.

També veig un altre nivell o perspectiva, tot i que menys evident: revaloritzar el treball domèstic i de cures és important per al creixement personal –d'homes i dones: quan desenvolupem l'habilitat de realitzar tasques domèstiques creixem en autonomia; quan desenvolupem l'habilitat de tenir cura d'altres persones desenvolupem l'empatia i el sentit de la solidaritat.

En el cas concret dels homes, crec que nosaltres guanyem en incorporar al conjunt de les nostres destreses aquelles que tenen a veure amb l'àmbit reproductiu, i amb això, els valors que el sistema ha assignat a allò femení: la capacitat d'estimar, l'empatia, etc. Això, que s'esdevé en el pla personal, pot tenir efectes en l'àmbit més global contribuint a una cultura de pau.

Com a home crec que és important tenir en compte aquesta dimensió de recuperació d'allò femení –un valor a les nostres vides– i també la seva dimensió de justícia, no com “una ajuda”, sinó per corresponsabilitat. □